

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 349/2015-51

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 19. januára 2016 v senáte zloženom z predsedníčky Marianny Mochnáčovej a zo sudcov Petra Brňáka a Milana Ľalíka prerokoval prijatú sťažnosť [REDACTED], [REDACTED], zastúpenej advokátom Mgr. Ivanom Bugrim, Bystrický rad 453/77, Zvolen, vo veci namietaného porušenia základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 4 MCdo 2/2014 z 23. apríla 2015 a takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo [REDACTED] na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 4 MCdo 2/2014 z 23. apríla 2015 porušené boli.

2. Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 4 MCdo 2/2014 z 23. apríla 2015 zrušuje a vec vracia Najvyššiemu súdu Slovenskej republiky na ďalšie konanie.

3. [REDAKOVANÉ] priznáva trovy konania v sume 447,97 € (slovom štyristoštyridsaťsedem eur a deväťdesiatsedem centov), ktoré je Najvyšší súd Slovenskej republiky povinný uhradiť na účet advokáta Mgr. Ivana Bugriho, Bystrický rad 453/77, Zvolen, do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 23. júna 2015 doručená sťažnosť [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ] [REDAKOVANÉ] (ďalej len „sťažovateľka“), vo veci namietaného porušenia základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a (ďalej len „ústava“) práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) sp. zn. 4 MCdo 2/2014 z 23. apríla 2015 (ďalej len „uznesenie najvyššieho súdu“).

Zo sťažnosti a z jej príloh vyplýva, že Okresný súd Zvolen (ďalej len „okresný súd“) rozsudkom č. k. 13 C 152/2011-142 z 8. novembra 2012 (ďalej len „rozsudok okresného súdu“) zamietol žalobu, ktorou sa žalobcovia ako vlastníci pozemkov domáhali proti sťažovateľke ako žalovanej zaplatať náhrady za obmedzenie ich vlastníckeho práva k pozemkom. Na odvolanie žalobcov Krajský súd v Banskej Bystrici (ďalej len „krajský súd“) rozsudkom č. k. 13 Co 56/2013-176 z 12. marca 2013 (ďalej len „rozsudok krajského súdu“) potvrdil rozsudok okresného súdu ako vecne správny.

Najvyšší súd v konaní o mimoriadnom dovolaní generálneho prokurátora Slovenskej republiky (ďalej aj „generálny prokurátor“) napadnutým uznesením zrušil rozsudok

krajského súdu aj rozsudok okresného súdu a vec vrátil na ďalšie konanie okresnému súdu, pričom prípustnosť a dôvodnosť dovolania odôvodnil záverom o danosti vady podľa § 237 písm. f) Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „OSP“), t. j. vadou spočívajúcou v odňatí možnosti žalobcom konať pred súdom, ktorou bol postihnutý rozsudok krajského súdu, ako aj okresného súdu. Označenú vadu konania najvyšší súd ustálil v nedostatočnom odôvodnení záverov krajského súdu (aj okresného súdu).

Sťažovateľka namieta porušenie ňou označených práv uznesením najvyššieho súdu, ktoré je podľa nej arbitrárne z dôvodu, že najvyšší súd konal a rozhodol o mimoriadnom dovolaní generálneho prokurátora, ktoré podľa sťažovateľky nebolo prípustné v zmysle zákonných podmienok pre podanie mimoriadneho dovolania ustanovených v § 243e ods. 1 OSP a § 243f ods. 1 OSP.

V podstatnej časti svojej sťažnostnej argumentácie sťažovateľka uviedla:

«Na základe podnetu žalobcov podal Generálny prokurátor Slovenskej republiky na Najvyššom súde Slovenskej republiky dňa 13.03.2014 mimoriadne dovolanie proti rozsudku Okresného súdu Zvolen zo dňa 08.11.2012, č. k. 13C 152/2011-142 v spojení s rozsudkom Krajského súdu Banská Bystrica zo dňa 12.03.2013, č. k. 13Co 56/2013-176, pričom žiadal tieto rozsudky zrušiť a vec vrátiť Okresnému súdu Zvolen na ďalšie konanie. Mimoriadne dovolanie odôvodnil generálny prokurátor tým, že podľa jeho názoru sú napadnuté rozsudky nepreskúmateľné, postihnuté inou vadou, ktorá mala za následok nesprávne rozhodnutie vo veci a zároveň tým, že v konaní došlo k vade uvedenej v § 237 písm. f) zák. č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok (ďalej aj „O. s. p.“). V závere mimoriadneho dovolania generálny prokurátor skonštatoval, že mimoriadne dovolanie podáva za podmienok ustanovených v § 243e ods. 1 O. s. p. v spojení s § 243f ods. 1 písm. a), písm. b), písm. c) O. s. p. v spojení s § 237 písm. f) O. s. p. ...

Na podklade mimoriadneho dovolania bolo na Najvyššom súde Slovenskej republiky začaté a vedené konanie o mimoriadnom dovolaní pod sp. zn. 4 MCdo 2/2014. Následne nás Najvyšší súd SR vyzval na podanie vyjadrenia k mimoriadnemu dovolaniu, ku ktorému sme podali prostredníctvom nášho právneho zástupcu písomné vyjadrenie zo dňa 06.05.2014. Vo vyjadrení k mimoriadnemu dovolaniu sme sa o. i. vyjadrili aj ku kritériám

prípustnosti mimoriadneho dovolania a vzhľadom na mimoriadnym dovolateľom označené dovolacie dôvody sme spochybnili aj samotnú procesnú prípustnosť mimoriadneho dovolania v danej veci. ...

Podľa nášho názoru Najvyšší súd Slovenskej republiky svojim postupom a rozhodnutím - uznesením zo dňa 23.04.2015, sp. zn. 4 MCdo 2/2014, porušil právo sťažovateľa - [REDAKOVANÉ], na súdnu ochranu podľa článku 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky ako aj právo na spravodlivé súdne konanie podľa článku 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, a to tým, že vecne prejednal a následne vyhovel mimoriadnemu dovolaniu Generálneho prokurátora Slovenskej republiky napriek tomu, že podľa nášho názoru nebolo mimoriadne dovolanie v danom prípade procesné prípustné. Vyhovením mimoriadnemu dovolaniu a zrušením rozsudku odvolacieho (krajského) ako aj prvostupňového (okresného) súdu došlo k porušeniu princípu právnej istoty a zásahu do ústavou a dohovorom garantovaných práv, a to z dôvodov, na ktoré poukazujeme nižšie.

... jednoznačne vyplýva z odôvodnenia uznesenia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo dňa 23.04.2015, sp. zn. 4 MCdo 2/2014 (ďalej aj „napadnuté uznesenie“), najvyšší súd na základe mimoriadneho dovolania zrušil napadnuté rozsudky prvostupňového a odvolacieho súdu s odôvodnením, že „postupom súdov bola žalobcom odňatá možnosť konať pred súdom, a teda generálny prokurátor podal dôvodne mimoriadne dovolanie podľa § 243e O. s. p. v spojení s § 243f ods. 1 písm. a/ O. s. p.“ V tomto smere považujeme za potrebné v prvom rade poukázať na zákonnú úpravu mimoriadneho dovolania a následne aj na konštantnú judikatúru, zaoberajúcu sa otázkou podmienok (ne) prípustnosti mimoriadneho dovolania. ...

Pokiaľ najvyšší súd napadnutým uznesením zrušil rozsudky krajského ako aj okresného súdu z dôvodu, že žalobcom bola odňatá možnosť konať pred súdom a teda došlo k vade podľa § 237 písm. f) O. s. p., de facto tým priznal, že sami žalobcovia mali k dispozícii účinný prostriedok nápravy - v danom prípade dovolanie, ktoré mohli odôvodniť rovnako ako generálny prokurátor, t.j. namietat vadu konania spočívajúcu v odňatí možnosti konať pred súdom. V tomto smere poukazujeme aj na to, že otázku splnenia podmienok pre podanie mimoriadneho dovolania je potrebné skúmať nie podľa dôvodov uplatnených podnecovateľmi mimoriadneho dovolania (žalobcami) resp. generálnym

prokurátorom, ale práve z hľadiska dôvodov, na základe ktorých najvyšší súd rozhodol o zrušení napadnutých rozhodnutí. Pokiaľ teda v napadnutom uznesení najvyšší súd konštatoval naplnenie ustanovenia § 237 písm. f) súdmi nižšieho stupňa, potvrdil tým, že bola daná prípustnosť dovolania, ktorým žalobcovia mohli dosiahnuť ochranu svojich práv a naplniť sledovaný účel - zrušenie rozhodnutí a vrátenie veci na ďalšie konanie, napriek tomu sa však žalobcovia obmedzili len na podanie podnetu na podanie mimoriadneho dovolania. Je zrejmé, že podaním dovolania z dôvodu v zmysle § 241 ods. 2 písm. a) s poukazom na § 237 písm. f) O. s. p. mohli žalobcovia dôvodne napadnúť rozsudok krajského súdu, kde je však nesporné, že žalobcovia dovolanie v danom prípade nepodali. Je potom zrejmé, že nečinnosť žalobcov, ktorí bez dôležitého dôvodu nevyužili účinný prostriedok nápravy na ochranu svojich práv a právom chránených záujmov ktorý mali k dispozícii, suploval podaním mimoriadneho dovolania generálny prokurátor.

Ako pritom vyplýva aj z rozhodovacej praxe Ústavného súdu Slovenskej republiky, ochrana poskytovaná mimoriadnym dovolaním je prípustná len subsidiárne, a to len vtedy, ak osoba, ktorá sa domáha podania mimoriadneho dovolania, neúspešne využila všetky zákonom dovolené a efektívne prostriedky na ochranu svojich práv a zákonom chránených záujmov, alebo takéto právne prostriedky nemala k dispozícii, tak ako je to vo veciach správneho súdnictva, alebo jej bolo zákonnými prekážkami znemožnené využiť tieto právne prostriedky nápravy. Máme jednoznačne za to, že žalobcovia mali k dispozícii efektívny prostriedok ochrany svojich práv v podobe dovolania, ktoré však nepodali, pričom žalobcovia zároveň ani nikdy netvrdili prípadnú existenciu zákonnej prekážky, ktorá by im v danom prípade znemožňovala využiť podanie dovolania.

Pokiaľ ide o posudzovanie podmienok prípustnosti mimoriadneho dovolania, v tomto smere v neposlednom rade poukazujeme aj na aktuálne uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 18.03.2015, PLz. ÚS 3/2015-22, v ktorom plénum ústavného súdu zaujalo nasledovné stanovisko: „Rešpektujúc princíp právnej istoty, ktorá bola nastolená právoplatným rozhodnutím, zohľadňujúc princíp subsidiarity podľa čl. 127 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, ako i výnimočnosť mimoriadneho dovolania ako mimoriadneho opravného prostriedku podávaného generálnym prokurátorom Slovenskej republiky je jeho prípustnosť v civilnom konaní akceptovateľná za podmienky vyčerpania všetkých zákonom dovolených riadnych, ako aj mimoriadnych opravných prostriedkov,

ktoré mal účastník konania k dispozícii a ktoré mohol účinne využiť na ochranu svojich práv a oprávnených záujmov.“ V odôvodnení predmetného uznesenia ústavný súd ďalej taktiež uviedol, že: „1. Uplatnenie mimoriadneho opravného prostriedku je podľa právneho poriadku Slovenskej republiky priamo dostupné účastníkovi konania v prípade závažných pochybení na strane súdu, a to prostredníctvom niektorého z dovolacích dôvodov zakotvených v § 237 OSP, v zmysle ktorého „dovolanie je prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu, ak a) sa rozhodlo vo veci, ktorá nepatrí do právomoci súdov; b) ten, kto v konaní vystupoval ako účastník, nemal spôsobilosť byť účastníkom konania; c) účastník konania nemal procesnú spôsobilosť a nebol riadne zastúpený; d) v tej istej veci sa už prv právoplatne rozhodlo alebo v tej istej veci sa už prv začalo konanie; e) sa nepodal návrh na začatie konania, hoci podľa zákona bol potrebný; f) účastníkovi konania sa postupom súdu odňala možnosť konať pred súdom; g) rozhodoval vylúčený sudca alebo bol súd nesprávne označený, ibaže miesto samosudcu rozhodoval senát“. Ide o tzv. dôvody zmätočnosti rozhodnutia. 2. V prípade existencie niektorého z už uvedených dovolacích dôvodov má samotný účastník konania k dispozícii mimoriadny opravný prostriedok v podobe dovolania, ktoré môže úspešne využiť aj v prípadoch, keď je podanie tohto mimoriadneho opravného prostriedku procesné neprípustné. Ak nejde o takéto závažné pochybenia konajúcich súdov, je uplatnenie mimoriadneho dovolania nezlučiteľné s čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru...

4. V týchto prípadoch je potrebné rešpektovať zásadu „vigilantibus iura scripta sunt“, ktorá zdôrazňuje vlastné pričinenie účastníkov konania o ochranu svojich práv, keď požaduje, aby svoje procesné oprávnenia uplatňovali včas a s dostatočnou starostlivosťou a predvídavosťou, teda dôsledne sledovali svoje subjektívne práva a robili také kroky, v dôsledku ktorých by nedochádzalo k ich ohrozovaniu a poškodzovaniu.“

Máme za to, že aj z posledne citovaného uznesenia Ústavného súdu Slovenskej republiky vyplýva záver o neprípustnosti mimoriadneho dovolania v danom prípade.»

Na základe uvedenej argumentácie sťažovateľka navrhla, aby ústavný súd o jej sťažnosti takto rozhodol:

„Základné právo [redacted] na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a právo na spravodlivé

súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo dňa 23.04.2015, sp. zn. 4 MCdo 2/2014 a jeho postupom porušené boli .

Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo dňa 23.04.2015, sp. zn. 4 MCdo 2/2014 zrušuje a vec mu vracia na ďalšie konanie.

Najvyšší súd Slovenskej republiky je povinný nahradiť sťažovateľovi trovy konania v sume 296,44 EUR na účet jeho právneho zástupcu Mgr. Ivana Bugriho... do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia. “

Ústavný súd uznesením č. k. I. ÚS 349/2015-17 z 26. augusta 2015 prijal podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) sťažnosť sťažovateľky na ďalšie konanie.

Ústavnému súdu bolo 2. decembra 2015 doručené vyjadrenie žalobcov v namietanom konaní (v ktorom je sťažovateľka v postavení žalovanej), v ktorom argumentujú v prospech nedôvodnosti sťažnosti sťažovateľky.

Na základe výzvy ústavného súdu sa k sťažnosti vyjadril najvyšší súd podaním sp. zn. KP 3/2015-58, Cpj 40/2015 doručeným ústavnému súdu 17. decembra 2015, v ktorom rozhodnutie o sťažnosti sťažovateľky ponechal na úvahe ústavného súdu a uviedol:

«Podľa § 243/ods. 1 O.s.p. mimoriadnym dovolaním možno napadnúť právoplatné rozhodnutie súdu za podmienok uvedených v § 243e, ak a/v konaní došlo k vadám uvedeným v §237, b/ konanie je postihnuté inou vadou, ktorá mala za následok nesprávne rozhodnutie vo veci, c/rozhodnutie spočíva v nesprávnom právnom posúdení veci.

Vzhľadom na to, že sa v minulosti vyskytli nejednotné názory na procesnú prípustnosť mimoriadneho dovolania z hľadiska jej podmienenia tým, či účastník, ktorý podal podnet na tento mimoriadny opravný prostriedok generálneho prokurátora, najskôr sám (neúspešne) využil možnosť podať všetky dostupné riadne a mimoriadne opravné prostriedky, prijalo občianskoprávne kolégium najvyššieho súdu stanovisko, ktoré bolo

publikované v Zbierke stanovísk najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky pod č. R 36/2008. Právna veta tohto stanoviska znela: „Podanie mimoriadneho dovolania generálnym prokurátorom nie je podmienené využitím riadneho opravného prostriedku účastníkom konania. Mimoriadnym dovolaním v zmysle ustanovenia § 243e O.s.p. môže generálny prokurátor napadnúť aj právoplatné rozhodnutie súdu prvého stupňa“.

S odstupom času v rozhodovaní senátov najvyššieho súdu postupne nastal istý názorový posun, nedošlo však k prekonaniu nejednotnosti výkladu ustanovení Občianskeho súdneho poriadku, ktoré upravujú prípustnosť mimoriadneho dovolania.

Za účelom odstránenia tejto nejednotnosti bolo na deň 20. októbra 2015 zvolané spoločné rokovanie občianskoprávného kolégia a obchodného kolégia najvyššieho súdu (§ 21 ods. 3 písm. a/ zákona č. 757/2004 Z. z. o súdoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ako aj podľa čl. 17 ods. 4 písm. c/ a čl. 19 Rokovacieho poriadku Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. Pls 1/2006). Na uvedenom rokovaní bol predložený na prerokovanie návrh spoločného zjednocujúceho stanoviska, ktorý zohľadňoval to, že:

1. Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) 18. marca 2015 pod sp. zn. PL. z. 3/2015 zjednocujúce stanovisko (ďalej aj len „PL. z. 3/2015“), právna veta ktorého znie: „Rešpektujúc princíp právnej istoty, ktorá bola nastolená právoplatným rozhodnutím, zohľadňujúc princíp subsidiarity podľa čl. 127 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky ako i výnimočnosť mimoriadneho dovolania ako mimoriadneho opravného prostriedku podávaného generálnym prokurátorom Slovenskej republiky, je jeho prípustnosť v civilnom konaní akceptovateľná za podmienky vyčerpania všetkých zákonom dovolených riadnych, ako aj mimoriadnych opravných prostriedkov, ktoré mal účastník konania k dispozícii a ktoré mohol účinne využiť na ochranu svojich práv a oprávnených záujmov“,

2. ESLP v rámci svojej rozhodovacej praxe už viackrát konštatoval porušenie čl. 6 Dohovoru vtedy, keď k nariadeniu opätovného preskúmania veci došlo výlučne z dôvodu existencie odlišného právneho posúdenia veci oproti právnemu názoru vnútroštátnych súdov, ktoré vec s konečnou platnosťou prerokovali a meritórne rozhodli (porovnaj *Roseitran proti Rusku* z roku 2005). Opakovane tiež zdôraznil, že vzdujme právnej istoty by právoplatné rozsudky mali vo všeobecnosti zostať nedotknuté a k ich zrušeniu by malo dochádzať iba pre účely nápravy zásadných väd [viď napríklad *Abdullayev proti Rusku*

(rozsudok z roku 2010)]. Právoplatnosť rozhodnutia súdu môže byť prelomená len výnimočne a výlučne iba za účelom zaistenia opravy základných väd alebo justičných omylov (vid' Ryabykh proti Rusku, rozsudok z roku 2003) a napravenia „väd najzákladnejšej dôležitosti pre súdny systém“, nie však z dôvodu právnej čistoty (pozri Sutyazhnik proti Rusku, rozsudok z roku 2009) alebo iného právneho názoru. ESLP tieto predpoklady prípustnosti mimoriadnych opravných prostriedkov opätovne zdôraznil v rozhodnutiach z 9. júna 2015 vo veciach DRAFT-OVA, a. s. proti Slovenskej republike, PSMA, s.r.o. proti Slovenskej republike a COMPCAR, s.r.o. proti Slovenskej republike.

Sudovia občianskoprávneho kolégia najvyššieho súdu a obchodnoprávneho kolégia najvyššieho súdu dospeli na predmetnom spoločnom zasadnutí oboch kolégií prevažnou väčšinou k záveru, že stanovisko R 36/2008 vychádza zo záverov, ktoré v súčasnosti nie sú súladné s rozhodnutiami ESLP týkajúcimi sa mimoriadneho dovolania generálneho prokurátora, ani s ostatným zjednocujúcim stanoviskom ústavného súdu PL. z. 3/2015. Nezanedbateľnou skutočnosťou pritom je, že ide o súdne orgány oprávnené v určitých prípadoch zrušiť rozhodnutie najvyššieho súdu.

Na uvedenom rokovaní kolégií najvyššieho súdu bolo prijaté stanovisko, právna veta ktorého znie: „Procesná prípustnosť mimoriadneho dovolania podaného na podnet účastníka je v občianskom súdnom konaní podmienená tým, že tento účastník najprv sám neúspešne využil možnosť podať všetky zákonom dovolené riadne a mimoriadne opravné prostriedky, ktoré boli potenciálne spôsobilé privodiť pre neho priaznivejšie rozhodnutie. Pokiaľ túto možnosť nevyužil, mimoriadne dovolanie treba odmietnuť“.

Toto stanovisko (publikované pod č. R 94/2015 Zbierky stanovísk najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky) vychádza z presvedčenia, že ak k naplneniu účelu sledovanému dovolateľom podaním dovolania mohlo dôjsť už tým, že by predtým podal odvolanie a v odvolacom konaní sa domáhal nápravy nesprávností prvostupňového konania a rozhodovania, je procesné neprípustné dovolanie podané tým, kto túto možnosť nevyužil a nepodal odvolanie. Podobne, ak by účastník konania mohol svojim dovolaním dosiahnuť účel sledovaný mimoriadnym dovolaním, je procesné neprípustný tento mimoriadny opravný prostriedok generálneho prokurátora podaný v prospech účastníka, ktorý nevyužil možnosť podať dovolanie. Pokiaľ účastník konania má sám možnosť použiť opravný prostriedok, ktorý je v jeho vlastnej dispozícii, musí prednostne použiť tento opravný

prostriedkov. Pravidlo vyčerpania opravných prostriedkov požaduje využiť možnosti všetkých opravných prostriedkov dostupných podľa právneho poriadku, o ktorých sa dá predpokladať, že budú predstavovať efektívnu ochranu práv a sú postačujúce na dosiahnutie nápravy rozhodnutia súdu. Povinnosť vyčerpať prostriedok nápravy, a to aj v prípade pochybnosti o jeho účinnosti, vyplýva tiež z ustálenej judikatúry ESĽP (Van Oostenvijck proti Belgicku, rozsudok z roku 1980). Účastník konania je povinný vyčerpať všetky dostupné opravné prostriedky až po najvyššiu úroveň do takej miery, do akej je možné rozumne predpokladať, že ten - ktorý opravný prostriedok, oprávnenie podať ktorý má, je potenciálne spôsobilý podstatne ovplyvniť rozhodnutie v merite veci. Osobný názor účastníka konania na účinnosť alebo neúčinnosť konkrétneho opravného prostriedku nie je významný. Právomoc vyhodnotiť, či boli využité všetky dostupné opravné prostriedky, náleží totiž ex officio súdu, ktorý rozhoduje o mimoriadnom opravnom prostriedku.

Podľa prevažujúceho názoru sudcov zúčastnených na spoločnom rokovaní občianskoprávneho a obchodného kolégia najvyššieho súdu má zjednocujúce stanovisko pôsobiť nielen do budúcnosti, ako je to pri zrušení protiústavných právnych predpisoch, ale nový právny názor vyjadrený v stanovisku treba aplikovať na všetky pred súdmi prebiehajúce konania (primerane § 154 ods. 1 O.s.p.).»

K vyjadreniu najvyššieho súdu sťažovateľka prostredníctvom svojho právneho zástupcu zaujala stanovisko podaním doručeným ústavnému súdu 14. januára 2016, v ktorom zotrvala na dôvodnosti svojej sťažnosti.

Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde vo veci sťažnosti sťažovateľky upustil od ústneho pojednávania, pretože po oboznámení sa s ich stanoviskami k opodstatnenosti sťažnosti dospel k názoru, že od tohto pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci. V dôsledku toho senát predmetnú sťažnosť prerokoval na svojom zasadnutí bez prítomnosti účastníkov, ich zástupcov a verejnosti len na základe písomne podaných stanovísk účastníkov a obsahu na vec sa vzťahujúceho súdneho spisu.

II.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Sťažovateľka namieta porušenie svojho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru uznesením najvyššieho súdu, ktorým bol v konaní o mimoriadnom dovolaní generálneho prokurátora zrušený rozsudok krajského súdu a rozsudok okresného súdu a vec vrátená okresnému súdu na ďalšie konanie. Najvyšší súd prípustnosť aj dôvodnosť dovolania odôvodnil danosťou vady konania podľa § 237 písm. f) OSP. Označenú vadu konania najvyšší súd ustálil v nedostatočnom odôvodnení záverov krajského súdu (aj okresného súdu). Sťažovateľka vo svojej sťažostnej argumentácii namieta neprípustnosť mimoriadneho dovolania generálneho prokurátora z dôvodu, že podľa nej neboli splnené zákonne podmienky pre podanie mimoriadneho dovolania ustanovené v § 243e ods. 1 OSP, splnenie ktorých je predpokladom prípustnosti mimoriadneho dovolania v zmysle § 243f ods. 1 OSP. Kľúčová námietka sťažovateľky spočíva v tvrdení arbitrárnosti uznesenia najvyššieho súdu, ktorý zrušil v konaní o mimoriadnom dovolaní generálneho prokurátora rozsudok krajského súdu a rozsudok okresného súdu z dôvodu [§ 237 písm. f) OSP], ktorý zakladal prípustnosť využitia iného opravného prostriedku (dovolania) priamo účastníkom konania, ktorý ale účastníkmi konania nebol vyčerpaný. Najvyšší súd podľa sťažovateľky neprípustným spôsobom zasiahol do právoplatne skončeného konania.

Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru má každý právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom

zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch alebo o oprávnenosti akéhokoľvek trestného obvinenia proti nemu.

Ústavný súd v súvislosti s rozhodovaním o sťažnostiach podľa čl. 127 ods. 1 ústavy konštantne zdôrazňuje, že vo veciach patriacich do právomoci všeobecných súdov nie je alternatívnou ani mimoriadnou opravnou inštanciou (m. m. II. ÚS 1/95, II. ÚS 21/96). Preto nie je zásadne oprávnený preskúmať a posudzovať právne názory všeobecného súdu, ktoré ho pri výklade a uplatňovaní zákonov viedli k rozhodnutiu vo veci samej, ani preskúmať, či v konaní pred všeobecným súdom bol náležite zistený skutkový stav a aké skutkové a právne závery zo skutkového stavu všeobecný súd vyvodil. Úloha ústavného súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou, prípadne medzinárodnými zmluvami o ľudských právach a základných slobodách. Do sféry pôsobnosti všeobecných súdov môže ústavný súd zasiahnuť len vtedy, ak by ich konanie alebo rozhodovanie bolo zjavne nedôvodné alebo arbitrárne, a tak z ústavného hľadiska neospravedliteľné a neudržateľné, a zároveň by malo za následok porušenie niektorého základného práva alebo slobody (m. m. I. ÚS 13/00, I. ÚS 139/02, III. ÚS 180/02 atď.). O svojvôli pri výklade alebo aplikácii zákonného predpisu všeobecným súdom možno uvažovať vtedy, ak by sa jeho názor natoľko odchýlil od znenia príslušných ustanovení, že by zásadne poprel ich účel a význam (napr. I. ÚS 115/02, I. ÚS 176/03). Vychádzajúc z uvedeného bolo úlohou ústavného súdu posúdiť, či napadnuté uznesenie nie je arbitrárne a či ho najvyšší súd ústavne akceptovateľným a udržateľným spôsobom zdôvodnil.

Ústavný súd preto preskúmal namietané uznesenie najvyššieho súdu, v odôvodnení ktorého sa uvádza:

„Žalovaná vo vyjadrení k mimoriadnemu dovolaniu navrhla tento opravný prostriedok zamietnuť a priznať jej náhradu trov konania o mimoriadnom dovolaní vo výške 1.161,30 Eur. Námietky uvádzané generálnym prokurátorom v mimoriadnom dovolaní nepovažovala za dôvodné, pretože ani generálny prokurátor neuvádza žiadny právny dôvod ktorým by spochybnil správnosť záverov súdov o jednorázovosti odplaty a preukázal by dôvodnosť jeho názoru o tom, že odplaty je možné domáhať sa vo forme opakovaného

plnenia. Za dôvodnú nepovažuje ani námietku týkajúcu sa odňatia možnosti konať pred súdom a tiež inej vady konania, ktorá mala za následok nesprávne rozhodnutie vo veci, pretože považuje rozhodnutie súdu prvého stupňa za odôvodnené v súlade s ustanovením § 157 ods. 2 O. s. p., naviac pri splnení tejto dovolacej námietky by do úvahy neprichádzala prípustnosť mimoriadneho dovolania generálnym prokurátorom, pretože nedostatočné odôvodnenie je vadou konania podľa § 237 písm. f/ O. s. p., ktorá pripúšťa možnosť podať dovolanie účastníkom.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd rozhodujúci o mimoriadnom dovolaní (§ 10a ods. 3 O. s. p.) po zistení, že tento opravný prostriedok podal včas generálny prokurátor Slovenskej republiky (243g O. s. p.) na základe podnetu účastníka konania (243e ods. 1 a 2 O. s. p.), bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 243i ods. 2 O. s. p. v spojení s § 243a ods. 1 O. s. p.) preskúmal napadnuté rozsudky nižších stupňov v rozsahu podľa § 243i ods. 2 O. s. p. a § 242 ods. 1 O. s. p. a dospel k záveru, že tieto rozhodnutia treba zrušiť.

Z ustanovenia § 243e ods. 1 O. s. p. vyplýva, že ak generálny prokurátor na základe podnetu účastníka, osoby dotknutej rozhodnutím súdu alebo osoby poškodenej rozhodnutím súdu zistí, že právoplatným rozhodnutím súdu bol porušený zákon (§ 2430, a ak to vyžaduje ochrana práv a zákonom chránených záujmov fyzických osôb, právnických osôb alebo štátu a túto ochranu nie je možné dosiahnuť inými právnymi prostriedkami, podá proti takémuto rozhodnutiu súdu mimoriadne dovolanie.

V zmysle § 243f ods. 1 O. s. p. môže byť mimoriadne dovolanie podané iba z dôvodov, že a/ v konaní došlo k vadám uvedeným v § 237 O. s. p., b/ konanie je postihnuté inou vadou, ktorá mala za následok nesprávne rozhodnutie vo veci, c/ rozhodnutie spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci. Dovolací súd je viazaný nielen rozsahom mimoriadneho dovolania, ale i v mimoriadnom dovolaní uplatnenými dôvodmi. Obligatórne (§ 243i ods. 2 O. s. p. v spojení s § 242 ods. 1 O. s. p.) sa zaoberá procesnými vadami uvedenými v § 237 O. s. p. a tzv. inými vadami konania, pokiaľ mali za následok nesprávne rozhodnutie vo veci. Dovolacie dôvody pritom neposudzuje len podľa toho, ako boli v mimoriadnom dovolaní označené, ale podľa obsahu tohto opravného prostriedku. ...

Podľa dovolacieho súdu je konanie a rozhodnutie ako krajského súdu tak aj okresného súdu postihnuté vadou podľa § 237 písm. f/ O. s. p. “

Podľa § 243e ods. 1 OSP ak generálny prokurátor na základe podnetu účastníka konania, osoby dotknutej rozhodnutím súdu alebo osoby poškodenej rozhodnutím súdu zistí, že právoplatným rozhodnutím súdu bol porušený zákon (§ 243f OSP), a ak to vyžaduje ochrana práv a zákonom chránených záujmov fyzických osôb, právnických osôb alebo štátu a túto ochranu nie je možné dosiahnuť inými právnymi prostriedkami, podá proti takémuto rozhodnutiu súdu mimoriadne dovolanie.

Podľa § 243e ods. 2 OSP mimoriadne dovolanie možno podať len proti tomu výroku súdneho rozhodnutia, ktoré účastník konania, osoba dotknutá týmto rozhodnutím alebo osoba poškodená týmto rozhodnutím súdu namieta.

Podľa § 243f ods. 1 OSP mimoriadnym dovolaním možno napadnúť právoplatné rozhodnutie súdu za podmienok uvedených v § 243e, ak a) v konaní došlo k vadám uvedeným v § 237, b) konanie je postihnuté inou vadou, ktorá mala za následok nesprávne rozhodnutie vo veci, c) rozhodnutie spočíva v nesprávnom právnom posúdení veci.

Podľa § 243g OSP mimoriadne dovolanie podáva generálny prokurátor na dovolacom súde do jedného roka od právoplatnosti rozhodnutia súdu.

Podľa § 243i ods. 2 OSP v konaní o mimoriadnom dovolaní platia primerane ustanovenia o konaní na dovolacom súde (§ 242 až § 243d), ak tento zákon neustanovuje niečo iné.

Ústavný súd konštatuje, že rozhodovacia činnosť ústavného súdu vo vzťahu k inštitútu mimoriadneho dovolania generálneho prokurátora bola zjednotená zjednocujúcim stanovisko pléna ústavného súdu sp. zn. PLz. ÚS 3/2015 z 18. marca 2015 (na ktoré poukázala aj sťažovateľka) v tomto znení: „Rešpektujúc princíp právnej istoty, ktorá bola nastolená právoplatným rozhodnutím, zohľadňujúc princíp subsidiarity podľa čl. 127 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, ako i výnimočnosť mimoriadneho dovolania ako mimoriadneho opravného prostriedku podávaného generálnym prokurátorom Slovenskej

republiky je jeho prípustnosť v civilnom konaní akceptovateľná za podmienky vyčerpania všetkých zákonom dovolených riadnych, ako aj mimoriadnych opravných prostriedkov, ktoré mal účastník konania k dispozícii a ktoré mohol účinne využiť na ochranu svojich práv a oprávnených záujmov.“

Rozhodovacia činnosť najvyššieho súdu vo vzťahu k inštitútu mimoriadneho dovolania generálneho prokurátora bola zjednotená spoločným zjednocujúcim stanoviskom občianskoprávneho kolégia a obchodného kolégia najvyššieho súdu z 20. októbra 2015 publikovaným pod č. R 94/2015 Zbierky stanovísk najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky (na ktoré poukázal najvyšší súd vo svojom vyjadrení k sťažnosti) v tomto znení právnej vety: *„Procesná prípustnosť mimoriadneho dovolania podaného na podnet účastníka je v občianskom súdnom konaní podmienená tým, že tento účastník najprv sám neúspešne využil možnosť podať všetky zákonom dovolené riadne a mimoriadne opravné prostriedky, ktoré boli potenciálne spôsobilé privodiť pre neho priaznivejšie rozhodnutie. Pokiaľ túto možnosť nevyužil, mimoriadne dovolanie treba odmietnuť.“* Najvyšší súd vo svojom vyjadrení súčasne uviedol, že *„Podľa prevažujúceho názoru sudcov zúčastnených na spoločnom rokovaní občianskoprávneho a obchodného kolégia najvyššieho súdu má zjednocujúce stanovisko pôsobiť nielen do budúcnosti, ako je to pri zrušení protiústavných právnych predpisoch, ale nový právny názor vyjadrený v stanovisku treba aplikovať na všetky pred súdmi prebiehajúce konania (primerane § 154 ods. 1 O. s. p.).“*

Citované zjednocujúce stanoviská pléna ústavného súdu a občianskoprávneho kolégia a obchodného kolégia najvyššieho súdu sú v súlade s judikatúrou Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“), ktorý opakovane vyslovil, že v dôsledku zrušenia právoplatného a záväzného súdneho rozhodnutia došlo k porušeniu čl. 6 dohovoru v prípadoch, v ktorých na základe procesného úkonu osoby odlišnej od účastníkov konania, hoci aj na podnet niektorého z účastníkov konania, došlo k zrušeniu právoplatného a záväzného súdneho rozhodnutia (napr. novšie rozhodnutia vo veciach DRAFT-OVA, a. s., proti Slovenskej republike, PSMA, s. r. o., proti Slovenskej republike a COMPCAR, s. r. o., proti Slovenskej republike).

Ústavný súd zhodne so svojim zjednocujúcim stanoviskom a zhodne s rozhodovacou činnosťou ESĽP, ako aj zhodne so zjednocujúcim stanoviskom ustálenou rozhodovacou činnosťou najvyššieho súdu dospel k záveru, že najvyšší súd v napadnutom uznesení neuplatnil ústavne konformný výklad § 243e OSP, keď na základe mimoriadneho dovolania podaného generálnym prokurátorom podrobil prieskumu postup a právoplatné rozhodnutie odvolacieho súdu i súdu prvého stupňa, ktoré zrušil, nezohľadňujúc skutočnosť, že v danej veci mohol sám účastník konania prostredníctvom dovolania [uplatnením dovolacieho dôvodu podľa § 237 písm. f) OSP] dosiahnuť nápravu, resp. zvrátenie stavu založeného rozhodnutím porušujúcim zákona.

Ústavný súd konštatuje, že z predložených dokumentov, vyjadrenia najvyššieho súdu ani z vyjadrenia žalobcov v posudzovanom konaní nevyplynuli žiadne objektívne prekážky, ktoré by využitie mimoriadneho opravného prostriedku (dovolania) v tejto veci znemožňovali.

V danom prípade bolo potrebné rešpektovať zásadu „vigilantibus iura scripta sunt“, ktorá zdôrazňuje vlastné pričinenie účastníkov konania o ochranu svojich práv, keď požaduje, aby svoje procesné oprávnenia uplatňovali včas a s dostatočnou starostlivosťou a predvídavosťou, teda dôsledne sledovali svoje subjektívne práva a robili také kroky, v dôsledku ktorých by nedochádzalo k ich ohrozovaniu a poškodzovaniu.

Ústavný súd zdôrazňuje, že jedným zo základných princípov právneho štátu je princíp právnej istoty, ktorého zákonným naplnením v rámci civilného konania je inštitút právoplatnosti súdnych rozhodnutí, teda ich záväznosť a zásadná nezmeniteľnosť. Snaha presadiť vecnú správnosť a spravodlivosť konečného meritórneho rozhodnutia vyneseneho v občianskom súdnom konaní bez ohľadu na nezmeniteľnosť a záväznosť súdneho rozhodnutia je legítimná v okamihu, keď sa v konaní alebo v rozhodnutí vyskytnú také pochybenia, ktoré sú v príkrom rozpore s ústavnými princípmi platicimi v civilnom procese, pričom tieto pochybenia nie sú riešiteľné inak, než použitím mimoriadneho opravného prostriedku.

Na základe uvedeného je ústavný súd toho názoru, že postupom, ktorým najvyšší súd zrušil rozsudok krajského súdu a rozsudok okresného súdu len z dôvodu, pre ktorý mohli samotní žalobcovia podať dovolanie, sa najvyšší súd odchýlil od ústavne súladného výkladu aplikovaného zákonného ustanovenia o mimoriadnom dovolaní (§ 243e ods. 1 OSP), čím porušil základné právo sťažovateľky podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a právo podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

III.

Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak ústavný súd vyhovie sťažnosti, svojím rozhodnutím vysloví, že právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom boli porušené práva alebo slobody podľa odseku 1, a zruší také rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah.

Ústavný súd môže zároveň vec vrátiť na ďalšie konanie, zakázať pokračovanie v porušovaní základných práv a slobôd alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, alebo ak to je možné, prikázať, aby ten, kto porušil práva alebo slobody podľa odseku 1, obnovil stav pred porušením.

Podľa § 56 ods. 2 zákona o ústavnom súde ak sa základné právo alebo sloboda porušili rozhodnutím alebo opatrením, ústavný súd také rozhodnutie alebo opatrenie zruší...

Podľa § 56 ods. 3 písm. b) zákona o ústavnom súde ak ústavný súd sťažnosti vyhovie, môže vrátiť vec na ďalšie konanie.

Ústavou predpokladaným dôsledkom vyhovenia sťažnosti je v zmysle čl. 127 ods. 2 ústavy zrušenie napadnutých rozhodnutí všeobecných súdov. Ústavný súd preto zrušil uznesenie najvyššieho súdu z 23. apríla 2015 a vrátil vec najvyššiemu súdu na ďalšie konanie [čl. 127 ods. 2 ústavy a § 56 ods. 3 písm. b) zákona o ústavnom súde], v ktorom

tento opätovne rozhodne a v ďalšom konaní bude najvyšší súd viazaný vysloveným právnym názorom ústavného súdu (§ 56 ods. 6 zákona o ústavnom súde).

Ústavný súd priznal sťažovateľke (§ 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde) úhradu trov konania z dôvodu jej právneho zastúpenia advokátom, ktorý si uplatnil nárok na ich úhradu, v celkovej sume 448,02 €.

Pri výpočte trov právneho zastúpenia sťažovateľky ústavný súd vychádzal z príslušných ustanovení vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“). Základná sadzba odmeny za úkon právnej služby uskutočnený v roku 2015 je 139,83 € a hodnota režijného paušálu je 8,39 €. Základná sadzba odmeny za úkon právnej služby uskutočnený v roku 2016 je 143 € a hodnota režijného paušálu je 8,58 €.

S poukazom na výsledok konania vznikol sťažovateľke nárok na úhradu trov za dva úkony právnej služby uskutočnené v roku 2015 (prevzatie a príprava zastúpenia a podanie sťažnosti ústavnému súde) a za jeden úkon právnej služby uskutočnený v roku 2016 (vyjadrenie k stanovisku okresného súdu) v celkovej sume 447,97 €.

Priznanú úhradu trov konania je najvyšší súd povinný zaplatiť na účet právneho zástupcu sťažovateľky v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu (§ 31a zákona o ústavnom súde v spojení s § 149 OSP).

Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 19. januára 2016